

Christelijke waarden zegen voor alle politici

De Bergrede is geen politiek program

'Zonde' is een wezenskenmerk van mensen en structuren. Daarom zal de politiek er nooit in slagen het koninkrijk Gods op aarde te realiseren, stelde theoloog Reinhold Niebuhr. Maar dat wil niet zeggen dat de Bergrede geen inspiratiebron kan zijn voor politieke manieren, vindt Theo Boer.

In 1985 voerde de theoloog Kuitert in zijn boek *Alles is politiek maar politiek is niet alles* een fel en op dat moment eigentijds pleidooi voor een strikte scheiding van kerk en staat. Als één van de redenen noemde hij dat politiek per definitie een vuil en werelds werk is en dus haaks staat op de waarden die we in de kerk belijden. Laat de politiek het vuile werk maar opknappen, dan kan de kerk een contrastgemeenschap zijn van mensen die proberen om iets van de idealen van de bergrede in praktijk te brengen.

Bijval

Onverwacht kreeg deze theoloog, die door zijn vrijzinnige theologie uit conservatief-christelijke hoek veel kritiek had geogst, vanuit diezelfde hoek bijval. Vooral omdat hij zich met name keerde tegen 'links' politiek engagement in de kerk. Tegelijk voelden juist velen in de toenmalige Gereformeerde Kerken, die van Kuitert het vrijzinnige denken hadden geleerd, zich door hem in de steek gelaten. Is politiek dan geen middel om Bijbelse gerechtigheid mee na te streven? En heb je in de kerk niet soms ook politiek nodig in de vorm van kerkrecht, kerkelijke vergaderingen, stemmingen, belangengroeperingen en modaliteiten?

Een kwart eeuw later, in de aanloop naar nieuwe Kamerverkiezingen en aan de vooravond van grootschalige bezuinigingen, is het zinvol ons te realiseren dat de politiek inderdaad het Godsrijk niet is. Eigenlijk maakte Jezus het onderscheid al toen Hij het ene moment zijn volgelingen opriep om bij onrecht je vijand de andere wang toe te keren maar het andere moment soldaten maande tevreden te zijn met hun soldij: niks 'ga uit dienst, trek je uniform uit en volg mij'. En toen men Jezus koning wilde maken, gaf hij tot veler teleurstelling aan dat het Koninkrijk Gods zich niet afspeelt als een grijpbare politieke realiteit.

De Amerikaanse theoloog Reinhold Niebuhr - een bron van inspiratie voor Kuitert - wees rond de Tweede Wereldoorlog op de gevaren die we ons op de hals halen wanneer we de Bergrede willen vertalen in een politiek program. Gevaren, zo ernstig dat

hij de beladen term 'ketterij' van stal haalt: een uitholling van de christelijke boodschap. Mensen die het christendom verpolitiseren leggen een ernstig gebrek aan zelfinzicht aan de dag. De zonde,

Democratie is nodig vanwege de slechtheid van de mens, maar zij is ook mogelijk vanwege de goedheid van de mens

zegt Niebuhr, is geen vervelende bijkomstigheid maar een wezenskenmerk van mensen en structuren. Wij zullen daarom nooit en te nimmer het Rijk Gods op aarde kunnen realiseren.

Fiasco

Het gelijk van Niebuhr heeft zich sindsdien vele malen bewezen: het fiasco van het nazisme, het communisme en inmiddels ook diverse varianten van het kapitalisme. Op kleine schaal hoeven we maar naar de politieke cultuur van ons land anno 2010 te kijken. Zonder dat ik het SGP-vrouwen-

standpunt deel is de uitspraak van de Hoge Raad in deze kwestie een ernstig signaal dat politiek niet meer is: 'leren leven met verschillen', maar juist het opleggen van de wil van de meerderheid

aan een minderheid. Hetzelfde kan gezegd worden van het besluit van de Tweede Kamer dat de Antillen met spoed liberale Nederlandse verworvenheden als abortus en het homohuwelijk zullen moeten invoeren. Rond de gemeenteraadsverkiezingen in maart werden verkiezingsdebatten beschamende vertoningen van politici die elkaar vliegen afvingen, niet lieten uitpraten, andermans fouten uitvergrootten en het eigen falen wegwijsden. Zelfs de groten onder hen lukt het nauwelijks om de eigen fouten onder ogen te zien en indien

nodig het simpele woord 'sorry' te bezigen.

Dat alles zou niet zo erg zijn, ware het niet dat we politiek zware tijden tegemoet gaan. Nu de zoveelste zeepbel in de Westerse economieën is geknapt en er grootschalig bezuinigd moet worden, valt te verwachten dat politiek in de komende jaren toenemend als een moeizame en deels verbitterde onderneming beleefd zal gaan worden. Hier mag de nuchterheid van Niebuhr en Kuitert ons helpen. Politiek is mensenwerk. Pas op voor politici die een Godsrijk of een werelds af-treksel daarvan beloven naderbij te brengen. Laten we niet schrikken als politici feilbaar blijken te zijn. Laten we ondertussen dankbaar zijn dat de staat desondanks de chaos helpt te beteugelen, en tegelijk op onze hoede zijn voor politici die de burgers een prettig geregeld bestaan voorhouden. Zulke politici zijn geen uitzondering op de regel dat politiek een feilbaar spel is, maar juist het zoveelste bewijs ervan.

Idealen

Dan maar helemaal geen idealen? 'Democratie is nodig vanwege de

Nu er grootschalig bezuinigd moet worden, zal de politiek steeds meer als een moeizame en deels verbitterde onderneming beleefd gaan worden.

Foto ANP/Ed Oudenaarden

slechtheid van de mens, maar zij is ook mogelijk vanwege de goedheid van de mens'. Met deze uitspraak maakte Niebuhr duidelijk dat politiek op een bepaalde manier ook een mooi spel kan zijn. Geen godsrijk, maar intussen ook meer dan Kuiterts visie op politiek als een machtsspel. Volgens Niebuhr moeten we de Bergrede dan wel niet nastreven als ideaal voor politieke structuren, maar mogen we ons er tegelijkertijd wel door laten inspireren als het gaat om politieke manieren. Dapperheid maar ook matigheid, eerlijkheid maar ook voorzichtigheid, besef van eigen falen, je tegenstanders hun fouten niet nadragen, de kunst om de macht te delen, compromissen te sluiten en niet alleen voor de belangen van de eigen groep op te komen - het zijn waarden die bijna rechtstreeks uit de Bergrede komen weglopen. Laten we met deze waarden vooral alle politici - en niet alleen zij die bij een christelijke partij behoren - lastigvallen. Bij een dergelijke bemoeizucht van het geloof met de politiek is zelfs de meest gehaate secularist alleen maar gebaat.

Theo Boer

Dr. Theo Boer is Universitair Docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) te Utrecht